

9.3 Лісова педагогіка як складова екологічної освіти майбутніх фахівців лісового господарства

Витоки лісової педагогіки у світі. В сучасному світі лісова педагогіка (Forest pedagogy) має непересічне значення для сталого розвитку та екологічної освіти і набуває все більшої популярності при підготовці високопрофесійних фахівців лісового господарства розвинутих країнах світу, таких як США, Європи та Австралії [304].

Батьком самої ідеї лісової педагогіки вважається американець Джозеф Корнелл, який шляхом спроб і помилок розробив чудову методику, що дозволяє з постійним успіхом ділитися радістю усвідомленого спілкування з природою. Ця методика застосовна, як до дітей, так і до дорослих, і називається вона «струм пізнання» [305].

Вже наприкінці XIX – початку XX ст. в Німеччині було розроблено методику навчання в природному середовищі де вчений педагог Герман Генце активно використовував ліс як освітню аудиторію [280].

Людина і природа нерозривно пов'язані між собою тому для збереження природи та покращення стану навколишнього природного середовища важливо знати розуміти та охороняти її у сучасному світі високих технологій та хижацького знищення природи екологічна освіта та виховання стають надзвичайно важливою частиною життя молодого покоління здобувачів для ширшого поширення знань про взаємозв'язки природи та людини була створена лісова педагогіка яка спрямована на допомогу у зрозумінні багатогранного значення природи для суспільства в цілому та кожної людини зокрема вироблення потреби у спілкуванні з природою та формування прагнення брати активну участь у покращенні навколишнього природного середовища [283, 293].

Лісова педагогіка як складова сучасної екологічної освіти. В останні роки в країнах Європи та Австралії в рамках фахової освіти у майбутніх фахівців лісового господарства формується лісова педагогіка для сталого розвитку, яка

заснована на визнанні ключової ролі лісу в екологічному добробуті суспільства. Це означає, що у світовій системі освіти створилася потреба передавати від покоління до покоління досвід сталого лісокористування та підготовки молоді до життя і діяльності в цій сфері [284].

Освіта для сталого розвитку у майбутніх фахівців лісового господарства виступає в якості надпредметних напрямів реорганізації лісівничої освіти, що сприяє вирішенню проблем навколишнього природного середовища, реалізації сталого лісокористування та розвитку лісової галузі відповідно до сучасних уявлень про майбутнє цивілізації.

У цих умовах найбільший інтерес для нашого дослідження представляє лісова педагогіка, що виділилася як один із напрямів освіти для сталого розвитку і набуває все більшої популярності.

Лісова педагогіка – це складова сучасної екологічної освіти, що полягає у навчанні про ліс як екосистему та вихованні у людини навичок сталого способу життя на прикладі лісу.

Лісова педагогіка – це підхід до навчання та виховання, який активно використовує природне середовище лісу для досягнення освітніх та виховних цілей. Вона спирається на ідею, що ліс може слугувати не лише джерелом знань про природу, але й стимулювати креативність, активізувати учнів та сприяти їх розвитку [299].

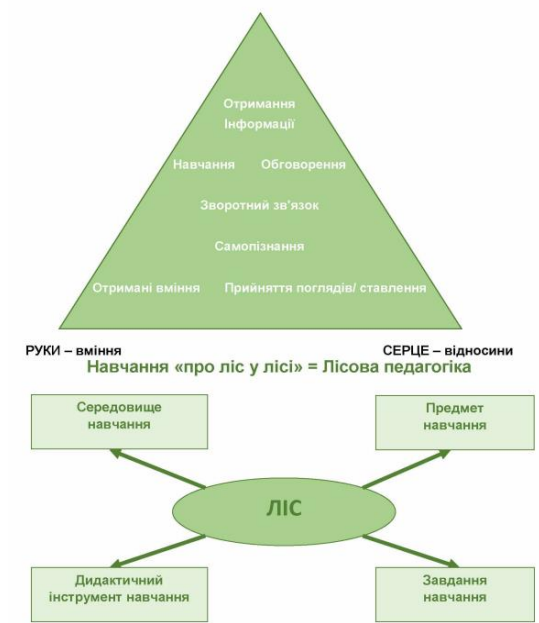
Лісова педагогіка – це навчання про ліс безпосередньо в лісі; це вчення про лісову екосистему та освіта людини щодо сталого способу життя на прикладі лісу. Діяльність лісової педагогіки націлена на усі цільові аудиторії, особливо на дітей та молодь. Вона забезпечує не тільки знання, але й задіює емоційний стан людини, сприяє набуттю навичок і цілісного розвитку особистості [293].

Лісова педагогіка розкриває знання про ліс у цікавій ігровій формі, дає змогу вести спостереження, проводити дослідження, робити відкриття, краще пізнавати та розуміти природу. Вона сприяє розвитку всіх аспектів цілісної особистості, оскільки у процесі навчання беруть участь когнітивна, соціально-афективна та психомоторна сторони людини [280].

На наш погляд, лісова педагогіка – це один із напрямів освіти для сталого розвитку, наука про цілеспрямований процес передачі досвіду підготовки майбутніх фахівців в сфері сталого лісокористування з метою формування у них професійної компетентності через залучення до практичної, дослідницької та еколого-просвітницької діяльності з охорони та відтворення лісових ресурсів, вирішення локальних практичних природоохоронних проблем, організацію активного пізнавального відпочинку на природі на основі ідей екологічної етики.

Лісова педагогіка як частина екологічної освіти – це навчання про лісову екосистему та, наприкладі лісу, виховання людини в напрямку сталого способу життя. Проведення занять з лісової педагогіки мають забезпечуватись сертифікованими лісовими педагогами, і призначена вона для усіх цільових груп, тобто для дітей, молоді та дорослих. Вона використовує активні методи і форми практичного і проєктного навчання. Крім забезпечення знаннями про лісові екосистеми, лісова педагогіка задіює і емоційну сторону людини сприяючи набуттю практичних навичок і компетенцій в напрямку всестороннього розвитку особистості [295, 296, 297, 298].

Непересічне значення лісової педагогіки відображається в її цілях, а саме через чуттєве сприйняття (безпосередній контакт людини з природою), пригодницьке навчання (посередництво емоцій і отримання знань) та ігри (елемент діяльності), розвивати цілісну особистість людини [284]. Лісова педагогіка, яка задіює всі види чуття, дозволяє робити відкриття, спостереження та дослідження природи, а також краще зрозуміти їх та запам'ятати. Це призводить до розвитку всіх аспектів цілісної особистості, оскільки у процесі навчання беруть участь когнітивна (голова), соціальноафективна (серце) і психомоторна (руки) сторони. Процес навчання у лісовій педагогіці, в якому беруть участь голова – руки – серця наведено на рис. [282].

Сформовано авторами за джерелом [282]

Необхідною умовою навчання в лісовій педагогіці є сам ліс, оскільки у процесі навчання він є і середовищем, і предметом навчання, а також метою навчання та його дидактичним інструментом.

Програми, які використовуються в зарубіжній лісовій педагогіці, передбачають масову просвітницьку роботу, вивчення економічних, екологічних, соціальних та культурних аспектів лісу і орієнтовані на методи і підходи освіти для сталого розвитку. Кінцевою метою лісівничої освіти є формування світогляду сталого лісокористування, зміст якого до теперішнього часу недостатньо визначено [295].

Вивчення науково-педагогічних джерел показало, що в даний час в країнах Європи і США діють різні програми, націлені на вивчення і охорону лісу [303].

Розвиток вітчизняної лісівничої освіти в умовах міжнародного співробітництва створює на сьогоднішній день всі необхідні умови і передумови для виділення вітчизняної лісової педагогіки в рамках педагогічної науки в найближчому майбутньому.

Отже, робота в галузі «лісової педагогіки» вимагає конкретизації її сутності та змісту стосовно регіональних умов.

Існують приклади навчання і підготовки в галузі лісівництва. Один з

прикладів можна знайти у програмах Національної ради з освітніх досліджень і навчання Індії (NCERT). Програма почалася з Національної політики в галузі освіти 1986 року (NPE), у якій зазначено, що захист навколишнього середовища є цінністю, яка повинна бути невід'ємною частиною навчальної програми на всіх етапах освітнього циклу [303].

Позитивний досвід організації освітнього процесу накопичений лісівничою освітою США. Професійна аграрна (лісівнича) освіта організовується за шістьма програмами: агробізнес, сільськогосподарські виробничі процеси, сільськогосподарська техніка, садівництво, сільськогосподарські ресурси і лісництво, переробка сільськогосподарської продукції [279, с. 186].

Лісівнича освіта в Марокко має низку переваг, які безпосередньо пов'язані з багатовіковою науковою культурою лісового господарства країни, її національною та міжнародною відкритістю, а також значним людським і технічним потенціалом [303].

Проте, не дивлячись на різноманітність країни і спроби змінити ситуацію з реструктуризації лісового сектора і його адаптації до потреб розвитку, система освіти зіткнулася з проблемами, які мають як структурний, так і організаційний характер, зокрема:

- недостатність або навіть відсутність будь якої координації між відповідальними за освітню програму, за дослідження, а також між користувачами й особами, які приймають рішення. Підготовка програми та її пріоритетів часто залишається на розсуд науковців і викладачів;

- рівновага між фундаментальними і прикладними дослідженнями значно варіюється залежно від того чи проводяться дані дослідження в університетах, факультетах або в дослідницьких центрах, прикріплених до відділу, який відає лісами;

- урахування значення дерев і лісів щодо збереження води і ґрунту, економічних і фінансових аспектів діяльності з розвитку водозбірних басейнів і боротьби з опустелюванням, є недосконалим. Крім того, соціально-економічні

аспекти проблеми не отримують тієї уваги, якої вони заслуговують, в орієнтації освітніх і дослідницьких програм;

- частка національного бюджету та іноземна допомога занадто малі, в результаті чого структури, заходи і потреби в дослідженнях недосконалі, а мотивація, необхідна для науковців і викладачів, дуже слабка;

- передача та застосування результатів досліджень значно ускладнені через відсутність технічних центрів та інших організацій, пов'язаних з користувачами. Як наслідок, користувачі й особи, які приймають рішення, менш ніж позитивно оцінюють надійність і цінність освіти та досліджень;

- технічна і наукова слабкість особливо помітна в певних галузях: в агролісівництві, комплексному розвитку дренажних басейнів, міському лісовому господарстві, лісовому господарстві маргінальних і посушливих територій, у боротьбі з опустелюванням і плануванні землекористування, а також у певних дисциплінах пов'язані з останнім науковим прогресом: комп'ютерні системи документації, системний аналіз, побудова та використання моделей, лісова біологія, екофізіологія, молекулярна генетика, біорізноманіття;

- відносини, що існують між освітніми закладами лісового господарства і службами, відповідальними за дослідження, недосконалі. Ця ситуація є результатом структурного поділу досліджень і освіти. Дослідження зазвичай проводяться дослідними інститутами, які мають слабкі зв'язки з університетом. Освітні заклади проводять свою дослідницьку діяльність у навчальному процесі, але ця робота часто не має прямого відношення до програм, яким слідують національні системи, оскільки вибір, який буде зроблений, значною мірою залежить від ініціативи викладачів;

- майже повна відсутність системи періодичної оцінки, проведеної дослідниками, викладачами-дослідниками і відповідними програмами [303]. На нашу думку це можна реалізувати через підготовку магістрів-дослідників лісового господарства профільними науково-дослідними організаціями та на базі дослідних університетів, на кшталт НУБіП України тощо.

Хоча педагогічні методи, організація освітньої програми та оцінка набутих

знань не зазнали будь яких серйозних змін, нова місія і обов'язки вищої школи, а також спеціальність дозволили ширше поглянути на дослідницьке середовище в країні.

Економічна і соціологічна складність і різноманітність Марокко, крім наслідків для розвитку і великого різноманіття вимог, що висуваються до лісових ресурсів, вимагає особливого підходу у використанні методів і інструментів управління, а також при освоєнні лісових та інших природних ресурсів. Як наслідок, наукові, технічні, соціально-економічні та організаційні функції, які фахівець повинен виконувати в різних професійних ситуаціях, будь-то в державному чи приватному секторі, безпосередньо пов'язані з управлінням екологічною спадщиною нації; управлінням лісовими ресурсами, фауною та їх збереження, а також освоєнням поновлюваних ресурсів; реалізацією концепції, організації і контролю за здійсненням раціонального освоєння природних ресурсів у цілому; активною участю в плануванні сільського та територіального розвитку, розроблення та реалізації дослідницьких програм, особливо в галузі лісівничої освіти.

Позитивний досвід реформування вищої лісівничої та екологічної освіти в європейських країнах базувався на вдосконаленні організації, структуруванні, фінансуванні, акредитації закладів вищої освіти, упровадженні нових форм навчання та надання можливості академічної мобільності здобувачам і викладачам [281, с. 85].

Порівнюючи підходи до вітчизняної та зарубіжної лісівничої освіти, можна зробити висновок про те, що в Україні вона більше орієнтована на широке системне осмислення світоглядних і культурних аспектів, набуття професійних знань, у той час як закордонна лісівнича освіта зорієнтована на практичні дії та етичні аспекти.

Становлення України на міжнародній арені передбачає якісні зміни у змісті лісівничої освіти, відповідно до вимог збалансованого розвитку [287, с. 130].

Лісівнича освіта в Україні останніми роками зазнала значної модернізації.

Передовсім це стосується нових технологій навчання і посилення екологізації освіти всіх рівнів [281, с. 86].

В умовах кризової ситуації в лісовому господарстві України на всіх рівнях (соціально-економічному, технологічному, екологічному) з урахуванням нагальної потреби в подоланні суперечностей між екологічними, економічними і соціальними цілями та здійсненні ефективного, багатоцільового використання лісових ресурсів країни на основі принципу збалансованості неперервного лісокористування та лісовідновлення проблема підвищення рівня професійної підготовки кадрового забезпечення лісопромислового комплексу і якості вищої лісівничої освіти набуває фундаментального значення.

Складність її розв'язання зумовлюється комплексністю та багатоаспектністю процесу модернізації професійної підготовки фахівців лісогосподарської галузі, що виявляються в адаптації системи вищої лісівничої освіти до актуальних соціально-економічних вимог, потреб суспільства і ресурсів держави, удосконаленні її нормативно-правової бази, поліпшенні її дидактичного, організаційно-методичного, матеріально-технічного забезпечення тощо [290, с. 153].

В останні роки у зв'язку зі значною інтенсифікацією лісогосподарського і лісопромислового виробництв, переходом до ринкових умов лісогосподарювання, технічним переоснащенням підприємств галузі, визнанням лісів України одним з найголовніших сировинних ресурсів, а також різким зростанням їх соціальної значущості особливо гостро постала необхідність вдосконалити лісівничу освіту в напрямі посилення підготовки фахівців лісового господарства як у якісному, так і в кількісному плані [291, с. 161].

У вітчизняній лісівничій освіті накопичений значний досвід професійної підготовки майбутніх фахівців лісогосподарської галузі (І. Вдовенко [275], С. Виговська [277], О. Гридчук [279], Л. Макодзей [286], Л. Марченко [287], Є. Мішенін [288], З. Подоляк [290, 291], Н. Стрижак [294], О. Якименко [301] та ін.).

Вивчення цього досвіду дозволило отримати уявлення про те, як у даний

час відбувається реорганізація вищої освіти в університетах України.

До значущих прикладів успішної роботи можна віднести такі:

- підготовка фахівців за всіма основними програмами, включаючи фахові дисципліни: лісівництво, лісові культури, лісову таксацію, лісовпорядкування тощо;
- забезпечення участі здобувачів у госпдоговірних темах дозволяє на практиці здійснювати співпрацю з потенційними роботодавцями і орієнтувати майбутніх фахівців на набуття практичних навичок, які будуть затребувані в їхній професійній діяльності.

Підвищення якості підготовки фахівців лісової сфери, що володіють мобільністю, динамізмом, конструктивністю, самостійністю мислення й поведінки на сьогодні є можливим за умови упровадження сучасних ідей і технологій освіти з використанням новітніх вітчизняних та зарубіжних здобутків щодо активізації освітнього процесу [276, с. 32].

Забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства вбачається у створенні умов, що сприяють розвитку гуманістичного потенціалу індивіда, формуванню в його свідомості стійкої системи складових екологічного світогляду; виявляють передумови вміння конструктивного аналізу життєвих ситуацій і пошуку конкретних рішень проблем.

Сформована система лісівничої освіти в цілому орієнтована на підготовку фахівців відповідної галузі та рівня кваліфікації в чітко сегментованій сфері професійної діяльності, в той час як вся світова і вітчизняна педагогічна громадськість підтвердила необхідність прийняття компетентнісного підходу в якості провідної стратегії вищої освіти.

Нормативне підґрунтя забезпечення якісної лісівничої освіти висвітлено в низці документів, серед яких Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки, Національний освітній глосарій, Проєкт Тюнінг («Гармонізація освітянських структур у Європі») тощо.

Вивчення стану сучасної вищої лісівничої освіти з позиції розвитку професійних компетентностей показало, що вона потребує удосконалення якості професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у сформованих соціально-економічних умовах у країні (О. Гридчук [279], І. Коляджин [281], Л. Вікторова [278], Л. Макодзей [286], Л. Марченко [287], І. Магазинщикова [285], К. Рудніцька [292], С. Шевчук [300]).

У дослідженні І. Коляджин [281, с. 85] викладено окремі аспекти сучасної системи лісівничої освіти в контексті світових трендів. Перспективними напрямками її є подальша екологізація знань для реалізації парадигми сталого розвитку, а також послідовне упровадження системи фахових навичок і знань, компетентності, креативності, синтезу формальної та неформальної освіти від компетентнісної до ціннісної системи навчання. Необхідні подальші напрацювання у системі лісівничої освіти задля впровадження сучасних технологій навчання, зокрема з фундаментальних лісівничих наук, та запровадження мобільної платформи лісівничих дисциплін, аналогічної Prometheus. Доцільно опрацювати більш модифіковані програми формальної і неформальної освіти задля підсилення універсальності вищої лісівничої освіти, в якій поєднуються біологічна, інвайроментальна, технічна та економічна складові [281, с. 85].

Загалом, система лісівничої освіти повинна бути готова та реагувати належно на проблеми сталості, що існують зараз і виникатимуть у майбутньому. Це потребує, окрім іншого, інтеграції освіти для сталого розвитку в навчальні програми та національні стандарти якості, а також формування відповідних системних показників, які встановлюють стандарти результатів навчання.

Інтенсивний розвиток науки і техніки в сучасній освіті призводить до необхідності постійного оновлення базових професійних знань фахівців лісогосподарської галузі, які набувають майбутні фахівці лісового господарства.

У курсі навчальних програм підготовки майбутніх фахівців лісового профілю, на думку І. Коляджина [281, с. 85], варто передбачити читання лекцій і практичної підготовки з охорони природних екосистем різного рівня,

превентивних заходів з їх збереження та охорони унаслідок зростаючого антропогенного впливу, технологій раціонального і природоощадного лісокористування та сучасних природоохоронних способів заготівлі деревини [281, с. 85].

У зв'язку із вищезазначеним пропонуємо такі напрями лісівничої освіти, які узагальнено на основі вивчення зарубіжного досвіду, зокрема:

1. Лісове середовище: ґрунт, мікробіологія і живлення лісових дерев, загальна ботаніка і лісова фітосоціологія і фітоєкологія, екофізіологія, генетика і поліпшення лісових дерев, боротьба з ворогами лісу.

2. Лісівництво (наука і техніка створення, відновлення та проведення лісових плантацій): дендрологія, лісівництво лісовідновлювальних есенцій, техніко-економічний розвиток і управління, лісогосподарське обладнання і експлуатація.

3. Збереження і відновлення ґрунтів і лісових стежок: розробка стежок, агрономія та агролісівництво, збереження вод і ґрунтів, гідрологія та розвиток дренажних басейнів.

4. Економічні, юридичні та соціальні науки: економіка (загальні, лісові, сільські), географія, право (загальне, цивільне, кримінальне, адміністративне, лісове, рибальство, полювання, трудове законодавство), менеджмент компанії (бухгалтерський облік, оподаткування, маркетинг, інвестиції, коди), спілкування і розвиток писемного та усного мовлення, мови, сільська соціологія.

5. Природне середовище – навколишнє природне середовище і біорізноманіття: розвиток, полювання, гідробіологія, континентальне рибальство, аквакультура, охорона природи, заповідні зони.

6. Інженерні науки і техніка: прикладна математика (статистика, механіка і RDM), комп'ютерні науки (практика мови і найбільш часто використовуване програмне забезпечення), топографія – картографія, теледетекція і геометрія.

7. Науки про лісову продукцію: базові наукові знання (ксилологія, хімія, фізичні та фізико-хімічні властивості, змінні механічні властивості), технологічні властивості та реалізація (реалізація матеріалів, консервація,

композити, хімічна й енергетична валоризації, деревообробна промисловість), продукти (експлуатація та підвищення цінності), лісовий ланцюг: від дерева до готового продукту (залучені суб'єкти, втручання держави, національна і міжнародна торгівля).

Основними напрямками вдосконалення лісівничої освіти на найближчу перспективу необхідно вважати поглиблення екологізації знань задля наповнення екологічною компонентою змісту навчальних програм підготовки фахівців спеціальності «Лісове господарство». У цьому складному творчому процесі повинні брати консолідовану участь освітні заклади, владні структури, бізнес і громадянське суспільство.

Відтак, найбільш затребуваними проблемами, які потребують висвітлення у процесі підготовки майбутніх фахівців лісового господарства є:

- спільне управління лісовими ресурсами державним сектором і населенням;
- лісове господарство і його роль у збереженні та захисті біорізноманіття; ліси як місця відпочинку, зокрема – екологічний туризм;
- партнерство з приватним сектором у дослідженні, управлінні й обробці деревини (цей пункт має юридичні наслідки для управління бізнесом);
- ліси як поглиначі вуглецю і міжнародні наслідки торгівлі квотами поглиначів вуглецю; надання інформації громадянському суспільству з питань лісу і лісового господарства;
- формування і реалізація лісової політики; взаємозв'язок з іншими секторами, такими як сільське господарство, управління природними ресурсами, освіта, туризм, інфраструктура і торгівля.

Для роботодавців найбільш важливими є знання та вміння фахівця. Найціннішими універсальними навичками є: багатозадачність, критичне мислення і далекоглядність, креативність, вміння нестандартно мислити, вміння виконувати комплексні завдання, прагнення до вдосконалення і готовність навчатися, розвинуті соціальні навички, вміння працювати в команді, навички самоорганізації, уміння ставити цілі і досягати їх.

Очевидно, що сучасна лісівнича освіта повинна підготувати здобувачів до життя в світі, який вимагає не тільки технічних знань і навичок. Випускники повинні бути професійними лісівниками, але, крім того, їм необхідна здатність робити внесок у розвиток сільських районів, продовольчу безпеку, стале управління природними ресурсами.

Аналіз останніх напрацювань і публікацій засвідчує, що на сьогодні здійснені фундаментальні дослідження щодо змісту і методики підготовки майбутніх фахівців лісового господарства, проте проблема професійної підготовки майбутніх фахівців лісового господарства у поєднанні її дослідження у теоретичному, методичному та практичному аспектах залишається недостатньо дослідженою.

Забезпечення лісогосподарської галузі фахівцями, здатними працювати як на вітчизняному, так і зарубіжному ринках, обирати рішення у складних ситуаціях, в умовах невизначеності, проявляти професійну компетентність і мобільність, зумовлює пошук ефективних шляхів їх підготовки у ЗВО.

Вивчення науково-педагогічних джерел показало, що в даний час в країнах Європи і США діють різні програми, націлені на вивчення і охорону лісу [307]. Міжнародний проект «Лісовий портфель і забезпечення сталого розвитку» (Case forest and sustainable development), за підтримки Європейського союзу, розглядає лісову педагогіку як одну з форм навчання через все життя і спрямований на поширення відповідної методології, перевірку пропонованих методик, поліпшення взаємодії між педагогами та формування відповідальності за майбутнє лісу. Робота в цьому напрямі будується на визнанні важливості питань лісового господарства з чотирьох позицій; економічної, екологічної, соціальної і культурної та необхідності формування у підростаючого покоління активної життєвої позиції [305].

Розвиток вітчизняної лісівничої освіти в умовах міжнародного співробітництва створює на сьогоднішній день всі необхідні умови і передумови для виділення вітчизняної лісової педагогіки в рамках педагогічної науки в

найближчому майбутньому. Таким чином, робота в галузі «лісової педагогіки» вимагає конкретизації її сутності та змісту стосовно регіональних умов.

Один з прикладів навчання і підготовки в галузі лісівництва можна знайти в програмах Національної ради з освітніх дослідженням і навчанню Індії (NCERT). Програма почалася з Національної політики в галузі освіти 1986 року (NPE), в якій зазначено, що захист навколишнього середовища є цінністю, яка повинна бути невід'ємною частиною навчальної програми на всіх етапах освітнього циклу [296].

На нашу думку, однією з істотних проблем змісту сучасної лісівничої освіти є відсутність чітких визначень понять «лісова педагогіка», «лісівнича освіта» стосовно освітньої практики і підготовки фахівців лісогосподарського профілю.

На думку В.М. Хрика [295] кінцевою метою лісової педагогіки має бути формування світогляду сталого лісокористування, яке дозволяє ефективно вирішувати екологічні проблеми на рівні особистості, суспільства і держави, орієнтуючись на сталий розвиток в гармонії з навколишнім природним середовищем [295].

Як вважає І.Я. Вдовенко [276] вища освіта покликана допомагати людині набути необхідних знань, умінь та навичок, за допомогою яких матеріальне виробництво зростає якісно і кількісно, «... освіта сприяє зростанню творчого потенціалу особистості; вона повинна повністю змінити позиції індивіда, приводячи до поліпшення відносин між людьми і до колективних досягнень у всіх сферах життя» [276].

Аналіз стану вищої освіти показав, по-перше, що сучасна вища освіта повинна бути зорієнтована на майбутню діяльність фахівця, на вирішення конкретних виробничих (професійних) ситуацій, подруге, сьогоднішній випускник закладу вищої освіти повинен володіти набором цілком певних професійних компетентностей, а їх формування має здійснюватися лише в результаті навчання, що спирається на інтегрування наукових знань в процесі професійної підготовки фахівця в рамках системи вищої освіти.

Підсумовуючи варто зазначити, що кінцевою метою лісової педагогіки необхідно вважати формування світогляду сталого лісокористування, яке дозволяє ефективно вирішувати екологічні проблеми на рівні особистості, суспільства і держави, орієнтуючись на сталий розвиток в гармонії з навколишнім природним середовищем.

Значення лісової педагогіки при підготовці майбутніх фахівців лісового господарства. Значення лісової педагогіки:

1. Розвиток когнітивних та емоційних здібностей. Контакт з природою сприяє стимуляції пам'яті, уваги, уяви, а також підвищує емоційну стійкість.

2. Формування позитивного ставлення до навколишнього середовища. Здобувачі, які позитивно сприймають природу, стають активними захисниками довкілля та природи в цілому.

3. Здоров'я та благополуччя. Проведення часу в лісі позитивно впливає на фізичне та психічне здоров'я, знижує рівень стресу та тривоги.

Важливими для суспільства здобувачі Білоцерківського національного аграрного університету вважають наступні задачі:

- надання практичної допомоги сусідньому лісовому господарству в справах відновлення, охорони і захисту лісу;

- навчання навичкам досліджень природи лісу, участь у експериментально-дослідницькій роботі разом із спеціалістами лісового господарства;

- ведення роз'яснювальної роботи з питань охорони лісу від пожеж, його відновлення і раціональне використання, захист від шкідників і збудників хвороб, охорони і використання об'єктів тваринного світу;

- організація і проведення масових заходів природоохоронного напрямку, створення екологічних стежок, проведення оглядових екскурсій, виставок, конкурсів.

Необхідною умовою навчання в лісовій педагогіці є сам ліс, оскільки у процесі навчання він є середовищем і предметом навчання, дидактичним інструментом для досягнення мети [283].

Принципи, методи та засади лісової педагогіки. У світі склався чотири основних принципи лісової педагогіки [302, 304, 306, 307]:

1. Взаємодія з природою: основна мета лісової педагогіки – розвивати у здобувачів і дорослих бажання спілкуватися з природою, розуміти її закони та цінувати навколишнє природне середовище.

2. Наочність та практичність: здобувачі отримують можливість вивчати природу не з підручників, а через живий досвід, спостереження, дотик до рослин та тварин.

3. Вільна гра та самовираження: лісова педагогіка сприяє стимулюванню у здобувачів фантазії та творчості, а також розвитку самостійності та ініціативи.

4. Екологічна свідомість: цей підхід дозволяє сформувати у здобувачів екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи.

До змісту ЗВО залучаються сучасні педагогічні технології, створюється зв'язок між освітою та суспільством. Завдяки принципам лісової педагогіки у здобувачів з'являється досвід і формуються цінності, необхідні для сталого розвитку, змінюється характер мислення особистості, її ціннісні пріоритети та форми поведінки, в основі яких – виважене та відповідальне ставлення до своїх дій, активна громадянська позиція, вміння пристосовуватися до соціальних змін [283, 289].

У лісовій педагогіці використовуються різні методи розвитку творчої особистості, критичного мислення, дослідницьке та проєктне навчання, рольові ігри, для здобувачів створюється реальні виробничі ситуації успіху.

Нами виокремлено такі методи лісової педагогіки:

1. Лісові прогулянки та екскурсії: здобувачі спілкуються з природою, пізнають рослини та тварини, досліджують різноманітні екосистеми, тощо.

2. Ігри та квести: застосування різноманітних ігор у лісовій атмосфері сприяє активному засвоєнню знань та розвитку критичного мислення.

3. Мистецтво у природі: малювання, скульптура, поезія та інші види мистецтва дозволяють здобувачам виразити свої почуття та сприйняття природи.

Нами узагальнено досвід лісової педагогіки в зарубіжних країнах та подано двома блоками – за та проти запровадження її у ЗВО України:

За: лісова педагогіка надає унікальну можливість дітям і дорослим спостерігати природу в її природному середовищі та збагачує їх знання про екосистеми та біорізноманіття. Це може сприяти формуванню екологічної свідомості і вихованню екологічно відповідальних громадян.

Проти: лісова педагогіка може бути дещо обмежена у своїх можливостях передавати комплексні екологічні питання та наукові теорії. Для збагачення екологічної свідомості, можливо, необхідна більш широка палітра методів та підходів.

Вплив лісової педагогіки на фізичний та психічний розвиток. Існує ряд думок, що лісова педагогіка позитивно та негативно може впливати на здобувачів ЗВО:

За: час, проведений в природі, має позитивний вплив на здоров'я і благополуччя дітей та дорослих. Лісова педагогіка сприяє фізичному розвитку, зниженню рівня стресу і покращенню психічного стану.

Проти: наявність наукових доказів та об'єктивних досліджень, які б підтверджували безпосередній вплив лісової педагогіки на фізичний і психічний розвиток, може бути обмеженою. Необхідно провести більше досліджень для підтвердження цих тверджень.

Інтеграція лісової педагогіки у сучасну освітню систему:

За: впровадження лісової педагогіки може сприяти збагаченню навчального процесу, зробити навчання цікавішим та взаємодію з природою більш доступною. Це може стимулювати інтерес учнів до навчання та природних наук.

Проти: інтеграція лісової педагогіки у сучасну освітню систему може вимагати змін у підходах до навчання та ресурсного забезпечення. Це може бути складно досягти без відповідної підтримки від державних органів і органів управління освітою.

Лісова педагогіка як частина розвитку сталого господарювання:

За: лісова педагогіка сприяє формуванню позитивного ставлення до лісів та природи загалом. Це може впливати на підтримку сталого господарювання лісовими ресурсами та збереження природного середовища.

Проти: запровадження лісової педагогіки повинно бути обережним щодо потенційного перенавантаження лісових територій. Для досягнення сталого господарювання важливо збалансувати освітні потреби зі збереженням біорізноманіття та природних ресурсів [280].

Висновок. Лісова педагогіка – це цікавий та ефективний підхід до навчання та виховання, який допомагає зблизити дітей та дорослих з природою, формує екологічну свідомість та сприяє здоровому розвитку. Впровадження лісової педагогіки у практику освіти має потенціал змінити сприйняття навчання та надати позитивний вплив на суспільство в цілому.

Впровадження підходів лісової педагогіки сприяє формуванню екологічної компетентності здобувачів, розвитку критичного мислення та практичних навичок поведінки у природі, формує екологічну свідомість.

На нашу думку роль лісової педагогіки у формуванні екологічної свідомості здобувачів природничих спеціальностей проходить певну дискусію та може бути цікавою і плідною, оскільки цей підхід до навчання та виховання має свої прихильників і супротивників та певні можливі позиції для дискусії.